

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 2

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху:
сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квіт-
ня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса :
Фенікс, 2026. – Т. 2. – 684 с.
ISBN 978-617-8763-16-9

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практич-
них напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних
в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнто-
ваних досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права,
функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації
суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністра-
тивного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а
також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, кри-
міналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності
прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права
і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського,
земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисци-
плінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світо-
вих соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємни-
цтва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження
у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного
моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, пере-
кладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та прак-
тиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних тех-
нологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-16-9

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Ennan Ruslan LEGAL REGULATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE: INTERNATIONAL EXPERIENCE	232
Кирилюк Алла Володимирівна ВІЗУАЛЬНА САМОПРЕЗЕНТАЦІЯ ТА ВІРТУАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ У ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ.	235
Мартинюк Іван Вікторович ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИВАТНИХ І ПУБЛІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ У ПАТЕНТНОМУ ПРАВІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	238
Hrytsenyuk Vladyslav Oleksandrovych THE CONCEPT OF LEGAL PROTECTION OF MULTIMEDIA WORKS IN THE SYSTEM OF COMPLEX OBJECTS OF COPYRIGHT	243
Здирко Єлизавета Михайлівна ДО ПИТАННЯ ПРАВОМІРНОСТІ ВИДАЛЕННЯ МЕТАДАНИХ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ТА ДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	246
Ларіонов Владислав Сергійович ПРАВО НА ЦИФРОВИЙ ОБРАЗ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ.	249

СЕКЦІЯ 16. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА І ПРОЦЕСУ

Подцерковний Олег Петрович ЩОДО РИЗИКІВ НАДМІРНОЇ ЛЕГІТИМАЦІЇ LEX CRYPTOGRAPHICA ТА СУБ'ЄКТІВ ОПЕРАЦІЙ ІЗ ВІРТУАЛЬНИМИ АКТИВАМИ	254
Войнарівський Микола Миколайович ПОТРЕБ ПОДОЛАННЯ ДЕФІЦИТУ АНТРОПОЦЕНТРИЧНОГО ПІДХОДУ В ПУБЛІЧНО- ПРАВОВИХ СПОРАХ ЗА УЧАСТЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	257
Гофман Олександр Рудольфович ЩОДО СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	261
Добровольська Володимира Володимирівна ЩОДО ГОСПОДАРСЬКО-ДОГОВІРНОГО КОНТРОЛЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	263
Зама Антоніна Олександрівна РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ПРАВОВОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ У ГОСПОДАРСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ: ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ ПОЗОВУ ПРО ВИЗНАННЯ	266
Квасніцька Ольга Олексіївна КРИЗА ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В МІСТОБУДУВАННІ: ЯК БЕЗДІЯЛЬНІСТЬ ІНСТИТУЦІЙ ЛЕГАЛІЗУЄ ЗНИЩЕННЯ ІСТОРИЧНИХ АРЕАЛІВ МІСТ	269
Артюмов Дмитро Володимирович ЩОДО НАКАЗНОГО ПРОВАДЖЕННЯ У ГОСПОДАРСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ.	272
Будзар Павло Степанович ЩОДО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.	274
Зарічанський Григорій Віталійович ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ СМАРТ-КОНТРАКТУ	277
Неділько Сергій Миколайович ЩОДО ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ ЗА ВЗАЄМНИМ СТРАХУВАННЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.	279
Попович Павло Олександрович ЩОДО ЗАСТАВИ МАЙБУТЬОГО ВРОЖАЮ (ПЕРЕДЕКСПОРТНОГО ФІНАНСУВАННЯ) ЯК МАЙНОВОГО НЕПОІМЕНОВАНОГО ЗАСОБУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	282

that none of the existing legal regimes is suitable for multimedia works, as the most appropriate regime for the objects under study is *sui generis*.

References:

1. Beutler S. The protection of Multimedia Products through the European Communities Directive on the Legal Protection of Data bases [1997]. Ent L R 317.
2. Mille A. The legal status of multimedia works. *Copyright bulletin*. April – June 1997. Vol. XXXI. No. 2. 25 FF. P. 29–31.
3. Stamatoudi I. A. Copyright and Multimedia Products: A Comparative Analysis (Cambridge studies in intellectual property rights). Cambridge, UK ; New York : Cambridge University Press, 2002.
4. Turner M. Do the Old Legal Categories fit the New Multimedia Products? Protection of Multimedia CD Rom as a Film [1995] EIPR 107.

Ключові слова: мультимедійні твори, авторське право, Інтернет, право інтелектуальної власності, інтерактивність, віртуальність.

Key words: multimedia works, copyright, Internet, intellectual property law, interactivity, virtuality.

Здирко Єлизавета Михайлівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції*

ДО ПИТАННЯ ПРАВОМІРНОСТІ ВИДАЛЕННЯ МЕТАДАНИХ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Висока динаміка наукового прогресу – одна з центральних тем для обговорень як у засобах масової інформації, так і серед наукової світової спільноти. Піковий рівень розвитку досліджень штучного інтелекту (надалі – ШІ) ще не настав, однак заперечити мисленнєву еволюцію ШІ неможливо: різновиди ШІ у всьому світі замінюють працівників, автоматизовуючи різні процеси – починаючи від складської роботи та закінчуючи складними бухгалтерськими розрахунками. Крім цього, ШІ активно використовується для створення креативного контенту, який вимагає не лише широти творчого бачення, але й всебічного дотримання вимог щодо захисту прав інтелектуальної власності творців. Саме на основі вже створених літературних, музичних та іншого виду творів удосконалюється ШІ, однак чи можна з упевненістю стверджувати, що таке навчання буде безпечним для авторів та ШІ?

Потенційним ризиком для захищених авторським правом творів є навчання ШІ на їх основі, оскільки відсутні загальні усталені правила такого навчання, а також дозволу на використання метаданих про автора чи твір тощо. Ця проблематика поширена не лише в Україні, але й за кордоном. Наявність судових спорів

є найбільш яскравим підтвердженням необхідності нагального вирішення цього етичного та правового питання: за період 2023-2026 найвідомішими судовими справами, пов'язаними з навчанням ШІ на творах авторів та митців без їх згоди є: Bartz проти Anthropic, Kadrey проти Meta та Encyclopaedia Britannica проти OpenAI.

Справа Bartz проти Anthropic ще перебуває на розгляді у зв'язку з тим, що головуючий суддя відмовив у задоволенні мирової угоди між сторонами та наголосив, що використання літературних творів, придбаних легально – відповідає відомій доктрині fair use, натомість, навчання ШІ на творах, отриманих через піратські платформи – є протиправним та таким, що порушує авторські права.

Не менш значущою є справа Kadrey проти Meta, де автори (позивачі) стверджують, що компанією Meta привласнено неліцензовані роботи через піратські бібліотеки онлайн з метою навчання свого ШІ Llama «Large Language Model Meta AI», чим позбавив твори відповідної інформації про авторські права, символи авторських прав та застереження, щоб приховати свої правопорушення. На думку позивачів: «Вихідні дані великої мовної моделі повністю та унікально залежать від матеріалу в її навчальному наборі даних. Вона не винаходить нових речей чи міркувань, а натомість виводить те, на чому вона навчалася» [1].

Найбільш резонансною справою за останній рік є Encyclopaedia Britannica проти OpenAI. Основними доводами позивача – відомої енциклопедичної платформи є також протиправне використання наукових та публіцистичних творів авторів без їх дозволу з метою удосконалення та навчання ШІ. Позивачі вважають, що компанія OpenAI близько 100 000 статей та словникових визначень без жодного дозволу чи ліцензування для навчання найвідомішого ШІ – ChatGPT. У справі фігурує не лише факт навчання ШІ на наукових статтях, але й дослівне копіювання їх текстів у вигляді відповідей на запити користувачів, у зв'язку з чим вони отримують відповіді, не переходячи на офіційні платформи Britannica та Merriam-Webster, що завдає прямої матеріальної шкоди. Більше того, позивачі стверджують про пряму дійсну шкоду їхній репутації, оскільки ШІ періодично галюцинує, видаючи неправдиві відомості, з посиланням на наукові статті авторів, як на остаточне джерело інформації.

Такі дії спостворюють інформацію, поширюючи фейки та хибні відомості про науковців. Станом на сьогоднішній день, ця справа ще не вирішена остаточно, однак, відомо про головні вимоги позивачів, зокрема: відшкодування коштів за завдані збитки та незаконно отримані прибутки (точна сума не відомо, однак, можна припустити, що мова йтиме про мільйони доларів шкоди), а також надання судом заборони на подальше використання їхніх захищених авторським правом матеріалів у наборах даних для навчання ШІ.

Позовні вимоги у вищенаведених спорах підтверджують трансформативний підхід для навчання ШІ, який полягає в тому, що використання творів може бути лише із офіційних джерел, без видалення метаданих про твір та автора, а також заборони копіювання та публікування творів, без дозволу на те авторів.

Ключовим фактором є самі метадані авторів, тобто інформація з описом творця певного твору: його прізвище та ім'я, наукові ступені, афіліація. Завданням метаданих є забезпечення належної та точної ідентифікації автора та, за можливості, умов ідентифікації твору, наприклад, походження твору та прав на нього. У процесі формування навчальних вибірок такі метадані нерідко втрачаються, ігноруються або навмисно видаляються розробниками ІІІ, що може призводити до порушення немайнових прав автора, зокрема права на ім'я та права на недоторканність твору.

Враховуючи вищезазначене, постає логічне запитання: чи може видалення або ігнорування метаданих у процесі навчання штучного інтелекту розглядатися як самостійна форма порушення авторського права, чи ж це є допустимою технічною практикою в межах трансформативного підходу.

У більшості випадків, для обробки тексту чи зображень метадані не є необхідним елементом, оскільки розробники застосовують процедури очищення даних, в тому числі, і метаданих. Причини такого видалення можуть бути різноманітними: зменшення обсягу даних для надання більш лаконічних відповідей; заборони витоку персональних даних тощо. На перший погляд, така практика виглядає логічною і навіть обов'язковою з точки зору захисту приватності та дотримання законодавства у сфері захисту персональних даних. Проте не можна вважати таку практику до кінця правомірною у всіх випадках, адже забезпечення низького рівня ризиковості витоку персональних даних не може ототожнюватися із виключенням метаданих авторів та їх творів, зокрема, якщо на них навчається ІІІ.

Якщо метадані містять персональні дані, їх видалення може розглядатися як один із методів дотримання принципу мінімізації даних. Цей принцип передбачає, що обробці підлягають лише ті дані, котрі необхідні для досягнення певної мети. У такому разі видалення метаданих є не просто допустимим, а обов'язковим, зокрема, якщо йде мова про дотримання вимог GDPR та інших нормативних актів у сфері захисту персональних даних. Однак, з точки зору авторського права – видалення всіх даних про автора є порушенням. Видалення метаданих, які ідентифікують автора, може розглядатися як порушення немайнових прав, особливо якщо твір використовується без зазначення авторства. Таким чином, необхідно розмежувати автоматичне видалення метаданих з метою мінімізації ризику витоку персональних даних та видалення метаданих, котрі ідентифікують авторів творів.

На сьогодні правове регулювання видалення метаданих у контексті навчання ІІІ є неповним: норми про захист персональних даних частково охоплюють це питання, але не враховують специфіку навчання ІІІ на творах, захищених авторським правом. Основна проблематика полягає у відсутності однозначного визначення метаданих та складності їх розмежування із персональними даними. Як наслідок, розробникам ІІІ доводиться діяти ІІІ на власних розсуд, опираючись лише на усталену ділову та судову практику.

З метою врегулювання цієї проблеми важливо звернути увагу на комплексний підхід, який полягає в детальній оцінці метаданих перед їх видаленням,

одночасно уникаючи автоматизації їх очищення, а також анонімізувати персональні дані, залишаючи відкритими метадані, котрі розкривають авторство твору та його коректне відображення. Важливо наголосити на правильному документування процесу видалення метаданих, оскільки це рішення допоможе у розкритті процесу роботи ШІ, як цього вимагає європейське законодавство у сфері регулювання ШІ, зокрема Artificial Intelligence Act [2].

Видалення метаданих у процесі навчання та вдосконалення технологій штучного інтелекту не може оцінюватися однозначно як правомірне або неправомірне. Його правова оцінка залежить від змісту метаданих, мети їх обробки та контексту використання.

З одного боку, видалення метаданих може сприяти захисту персональних даних і відповідати принципу мінімізації. З іншого – воно може порушувати авторські права, знижувати прозорість та створювати ризики недобросовісної практики.

Таким чином, ключовим є не сам факт видалення метаданих, а спосіб і мотиви, з якими це здійснюється. Подальший розвиток правового регулювання у сфері штучного інтелекту повинен враховувати цю специфіку та забезпечувати баланс між інноваціями та захистом прав людини.

Список використаних джерел:

1. Simons M. Sarah Silverman and acclaimed authors fight Meta's bid to dismiss their AI lawsuit. *Courthouse News Service*. 27.02.2025. URL: <https://www.courthousenews.com/sarah-silverman-and-acclaimed-authors-fight-metas-bid-to-dismiss-their-ai-lawsuit/> (дата звернення: 03.04.2026).
2. Artificial Intelligence Act : European Parliament and of the Council від 13.06.2024, № 2024/1689 : станом на 12.07.2024. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32024R1689> (дата звернення: 03.04.2026).

Ключові слова: метадані, штучний інтелект, навчальні вибірки, навчання штучного інтелекту.

Key words: metadata, Artificial Intelligence, training sets, AI training.

Ларіонов Владислав Сергійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції*

ПРАВО НА ЦИФРОВИЙ ОБРАЗ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Стрімкий розвиток технологій генеративного штучного інтелекту та значне розширення інструментів, що надають можливість швидко створювати цифровий контент високої якості, зумовлюють необхідність запровадження ефективного законодавчого регулювання нової для українського правового поля кате-